

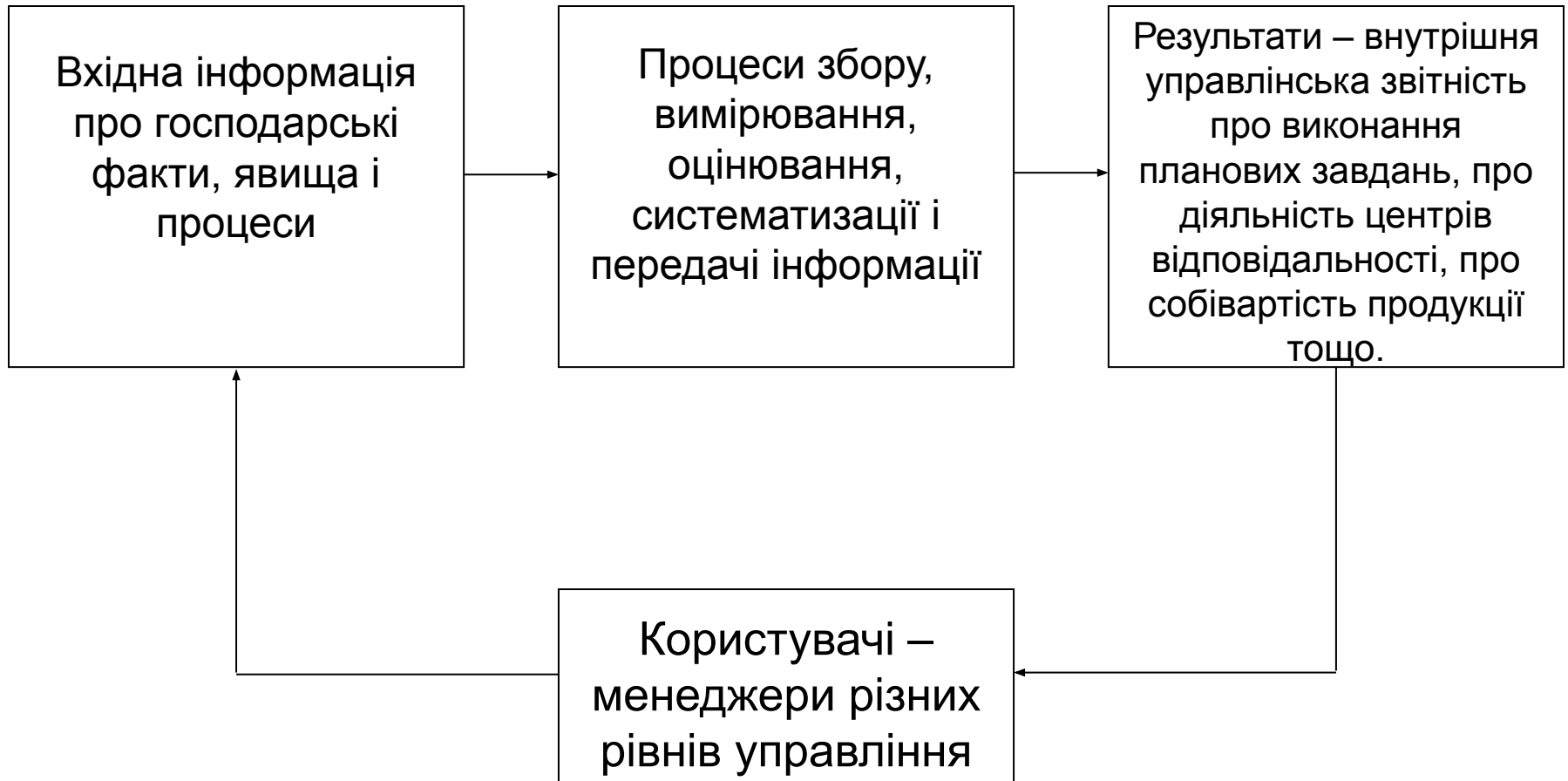
Тема 2. Основи організації управлінського обліку на підприємстві

*2.1. Принципи і системи організації
управлінського обліку.*

*2.2. Методичні підходи до побудови плану
рахунків управлінського обліку.*

2.1. ПРИНЦИПИ І СИСТЕМИ ОРГАНІЗАЦІЇ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ

Операційна модель інформаційної системи
управлінського обліку



ПРИНЦИПИ ОРГАНІЗАЦІЇ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ

Організація управлінського обліку, як системи інформаційного забезпечення управління підприємством, має ґрунтуватися на дотриманні певних принципів.

- принципу неперервності діяльності підприємства, згідно якого оцінювання активів і зобов'язань підприємства здійснюється, виходячи з припущення, що діяльність підприємства, як правило, триватиме далі;
- принципу повноти та аналітичності інформації для забезпечення економічності і оперативності облікової системи;
- принципу періодичності формування інформації для відображення виробничого і комерційного циклів підприємства.

ПРИНЦИПИ ОРГАНІЗАЦІЇ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ

- *принцип орієнтації обліку* на досягнення стратегічної мети і поточних завдань економічного розвитку підприємства;
- *принцип методологічної незалежності*, відповідно до якого кожне підприємство самостійно визначає порядок організації і ведення управлінського обліку;
- *принцип систематичного порівняння* витрат і результатів діяльності;
- *принцип багатоваріантності*, який означає, що при підготовці інформації слід враховувати всі можливі варіанти прийняття рішення;
- *принцип комплексності*, відповідно до якого необхідно забезпечити багаторазове використання даних первинної і проміжної інформації для різних завдань управління;
- *принцип комунікаційності*, згідно якого формування показників внутрішньої (управлінської) звітності здійснюється з урахуванням комунікаційних зв'язків між рівнями і центрами управління.

СИСТЕМА УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ – це система збору, систематизації, аналізу, контролю і планування управлінської інформації.

СИСТЕМИ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ:

1) *за видами управлінських рішень:*

- стратегічний управлінський облік;
- поточний управлінський облік;
- оперативний управлінський облік;

2) *за широтою охоплення інформації:*

- систематичний облік;
- проблемний облік (щодо вирішення окремих проблем);

3) *за рівнем взаємозв'язку між планами рахунків фінансового і управлінського обліку:*

- двохкотова (автономна) система обліку;
- інтегрована (моністична) система обліку;

СИСТЕМИ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ:

4) *за повною включення витрат в собівартість продукції:*

- облік повних витрат;
- облік змінних витрат;

5) *за способом контролю витрат:*

- облік фактичних витрат;
- облік нормативних (стандартних) витрат;

6) *за об'єктами обліку, аналізу і планування витрат:*

- облік за процесами (переділами);
- облік за замовленнями;
- облік за видами діяльності;
- облік за регіонами діяльності;
- облік за центрами відповідальності.

Система виробничого обліку – це сукупність форм, методів і прийомів їх відображення у первинних документах та облікових реєстрах. Побудова системи виробничого обліку має забезпечувати ефективність калькулювання і контролю витрат за окремими об'єктами обліку та формування первинної інформації необхідної для удосконалення системи управління витратами на основі дослідження поведінки витрат залежно від зміни обсягу і структури випуску продукції та інших факторів.

Залежно від технологічних і організаційних особливостей підприємства можуть застосовуватися різні системи виробничого обліку витрат, для впровадження яких необхідно:

- побудувати організаційну структуру підприємства і виділити об'єкти обліку витрат (види продукції, робіт, послуг чи діяльності підприємства), які потребують оцінки пов'язаних з їх виробництвом (виконанням) витрат та центри відповідальності;
- спроектувати документопотоки;
- вибрати відповідну систему калькулювання;
- визначитись щодо включення до складу собівартості продукції постійних виробничих витрат;
- вибрати метод контролю витрат.

Організація управлінського обліку
безпосередньо на підприємстві залежить
від структури цього підприємства, виду
та масштабів підприємницької
діяльності, технології та організації
конкретного виробництва, виду
продукції (робіт, послуг) політики
управлінського менеджменту.

На побудову системи управлінського обліку на підприємстві впливають такі основні групи чинників:

- ***загальноорганізаційні чинники*** – вид підприємницької діяльності, галузь та підгалузь виду діяльності, форма спеціалізації, організаційна структура підприємства, тип виробництва;
- ***обліково-організаційні чинники*** – склад калькуляційних статей витрат, методи оцінювання об'єктів обліку, організація внутрішньогосподарських відносин, повнота включення витрат, використання нормативів витрат тощо;
- ***технічні чинники*** – особливості технології виробництва, перервність (неперервність) технологічного циклу, характер організації робочих місць, особливості (складність, віднесення до основної чи допоміжної) продукції.

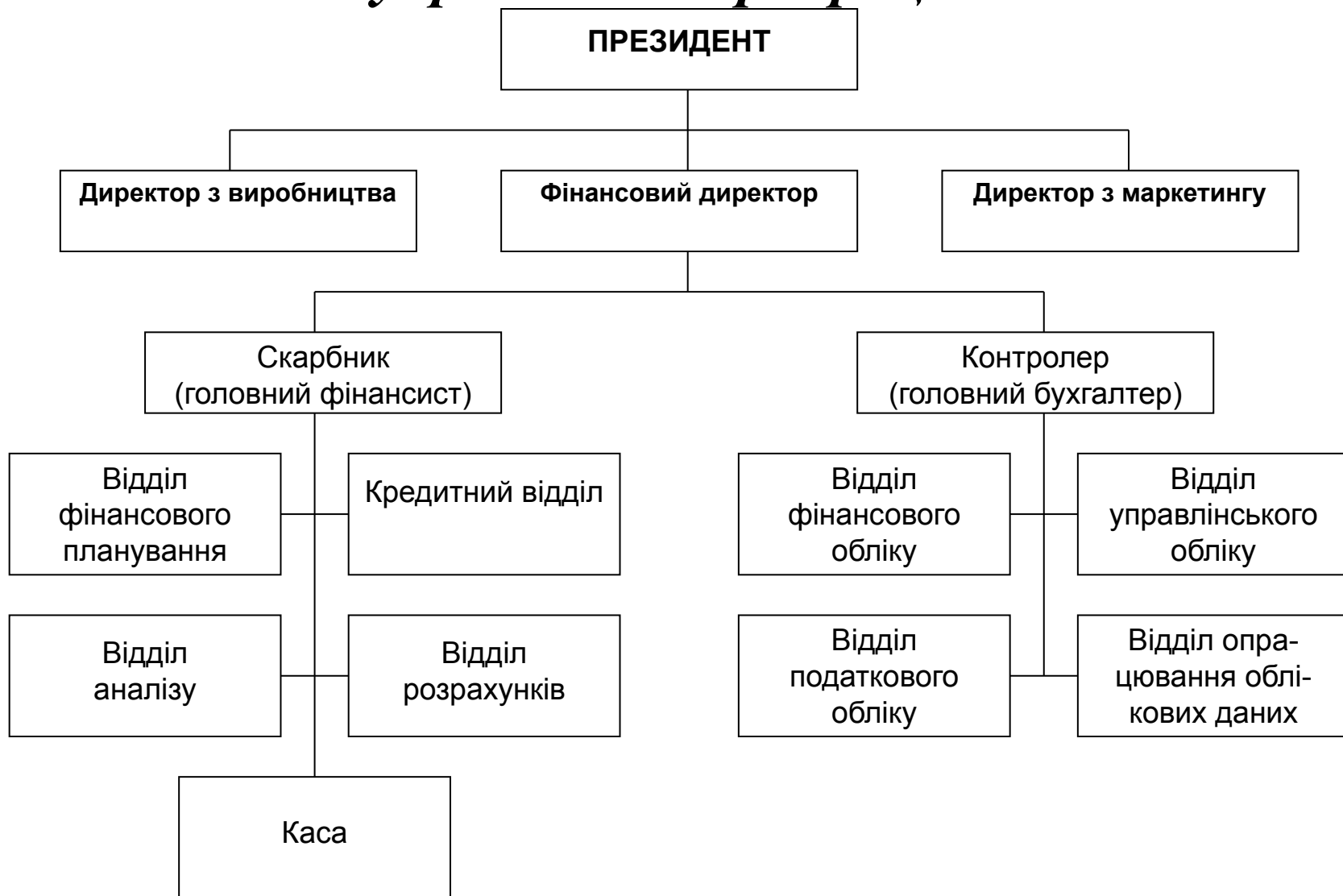
Побудову системи управлінського обліку на підприємстві слід розглядати у трьох аспектах:

- 1) *методологічний аспект*** полягає у виборі моделі (системи) управлінського обліку залежно від мети діяльності підприємства та завдань організації обліку, визначенні об'єктів обліку, методів збору та опрацювання облікової інформації, визначенні складу калькуляційних статей, плану рахунків управлінського обліку тощо.
- 2) *технічний аспект*** побудови системи управлінського обліку полягає у виборі складу реєстрів аналітичного обліку, форм внутрішньої управлінської звітності, визначенні напрямів передачі інформації всередині підприємства.
- 3) *організаційний аспект*** побудови системи управлінського обліку пов'язаний із розподілом повноважень і обов'язків між працівниками підприємства щодо формування управлінської інформації.

Можна виділити такі основні етапи організації управлінського обліку на підприємстві:

- визначення управлінських завдань та порядку їх управлінського вирішення;
- визначення складу і термінів подання інформації, необхідної для обґрунтованого прийняття управлінських рішень;
- організація системи збору управлінської інформації та затвердження порядку документообігу;
- затвердження облікової політики управлінського обліку;
- призначення осіб, відповідальних за формування і подання управлінської інформації і внутрішньої управлінської звітності.

Фрагмент типової організаційної структури управління корпорації



Фрагмент організаційної структури ВАТ “Іскра”



Основними завданнями відділу управлінського обліку на ВАТ “Іскра” є:

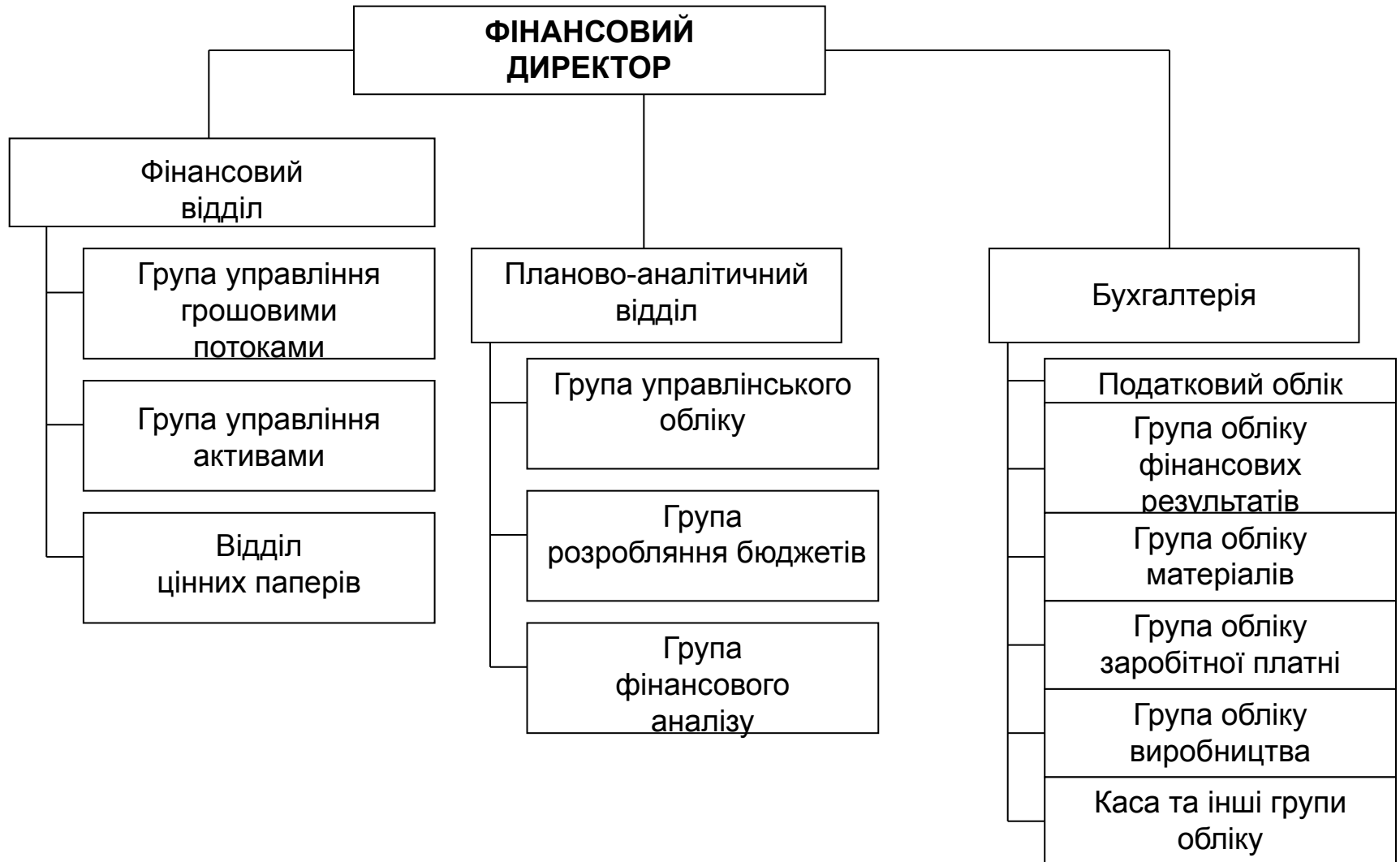
- організація роботи з бюджетного планування діяльності підприємства;
- організація роботи щодо розроблення, техніко-економічного обґрунтування та впорядкування виробничих норм;
- обчислення питомих (на одиницю продукції) нормативних прямих витрат та калькулювання нормативної собівартості готової продукції;
- організація розроблення проектів прогностичних цін на продукцію, що її виробляє підприємство;
- контроль за виконанням підрозділами підприємства бюджетів та за витратами на виробництво одиниці продукції;
- економічний аналіз фінансово-господарської діяльності підприємства (спільно з іншими службами підприємства).

2.2. МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ПОБУДОВИ ПЛАНУ РАХУНКІВ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ

У світовій практиці застосовують дві основні системи побудови плану рахунків обліку:

- **автономну (двокругову) систему**, тобто використання двох автономних систем рахунків управлінського і фінансового обліку, які не кореспондуються між собою. Ця система застосовується у більшості країн Європейського Союзу.

Організаційна структура фінансово-облікової служби підприємства за автономної (двокругової) системи обліку



- *інтегровану (моністичну) систему*, при застосуванні якої рахунки фінансового і управлінського обліку існують в межах єдиної системи рахунків і кореспондують між собою. Цю систему застосовують на великих промислових підприємствах країн так званої англосаксонської групи (США, Великобританія, Австралія, Канада). Для цих країн характерна відсутність жорсткого регулювання обліку з боку держави та єдиного національного плану рахунків. Підприємства країн англосаксонської групи обирають самостійно системи бухгалтерських рахунків, відповідно до масштабу і характеру їхньої діяльності

Організаційна структура фінансово-облікової служби підприємства за інтегрованої (моністичної) системи обліку



Три основні варіанти побудови системи обліку:

- **загальна;**
- **інтегрована;**
- **переплетена;**

Загальну систему обліку застосовують на підприємствах торгівлі, сфери послуг і невеликих промислових підприємствах, що випускають однорідну продукцію. Ця система ґрунтується на періодичному обліку запасів, згідно з яким протягом звітного періоду на спеціальних рахунках ведуть облік придбання запасів, а в кінці звітного періоду проводять їх інвентаризацію. Витрати запасів обчислюють балансовим методом. Наприкінці звітного періоду суми витрат і доходів списують на рахунок «Прибутки (збитки)» звітного періоду.

ПРИНЦИПОВА СХЕМА КОДУВАННЯ РАХУНКІВ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ

2.5



Переплетена система обліку передбачає окреме ведення рахунків фінансового і управлінського обліку, взаємозв'язок між якими досягається через спеціальні контрольні рахунки.

Побудова прийнятого 30 листопада 1999 р.

Плану рахунків активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, особливо виділення дев'ятого класу рахунків «Витрати діяльності», засвідчує, що в *Україні передбачено застосування інтегрованого принципу ведення управлінського обліку.*

Схема обліку витрат у системі рахунків фінансового обліку

20 «Виробничі запаси»,
 65 «Розрахунки за страхуванням»,
 66 «Розрахунки з оплати праці»,
 80 «Матеріальні витрати»,
 81 «Витрати на оплату праці»,
 82 «Відрахування на соціальні заходи»,
 83 «Амортизація»

